

זהירות, פוסט-מודרניזם! (תגובה למאמרו של אליהו שי)

בגיליון 'צהר' האחרון הופיע מאמר המתיימר לדון ב"מחקר מחשבת ישראל והשיח הפוסט-מודרני", אולם בפועל הכותב מצטמצם לביקורת על מאמר אחד של פרופ' אבי שגיא בתחום הפילוסופיה של ההלכה, כאשר המחבר חוזר ומדגיש שיש לראות בעמדת שגיא והביקורת עליו בניין אב לאסכולה שלמה של חוקרים "פוסט-מודרניים"¹. חוקרים אלה (אשר לא ננקבים בשמותיהם) מתאפיינים בכך שהם רוצים לא רק לעסוק במחקר, אלא להציב סדר יום תורני-פוליטי בפני הציבור (ואני לתומי חשבת שיעולם הישיבות מבקר את העולם האקדמי משום שהאקדמאים נותרים במגדל השן ואינם מנסים להפיץ את תורתם...).

אינני רוצה לדון לגופו של נושא הנדון, אלא להצביע על הקלות הבלתי-נסבלת אשר בה נעשה שימוש בביטוי "פוסט-מודרניזם" במקומותינו. לאחרונה ביטוי זה משמש "איש קש" לכל רעיון החורג ממה שנחשב לעמדה התורנית. לאמתו של דבר עמדות כמו ספקנות, הקביעה שיש אמת יחסית או תביעה לאוטונומיה של הפרט אינם חידושים של הפוסט-מודרניזם, איך שלא נגדיר אותו. מבלי להבין מה הם הערכים המאפיינים את העולם המודרני אין אפשרות להבחין בינו לבין פוסט-מודרניזם. הבנה שטחית של הבחנה זאת מביאה לטשטוש טוטלי של מושגים. דוגמא מובהקת לכך היא הדרישה לשתף תפיסה מוסרית בהליך ההלכתי². עצם הטיעון שיש מוסר טבעי שצריך לדחות שיקול הלכתי הוא מנוגד תכלית הניגוד לפוסט-מודרניזם (שוב, בלי לקבוע עמדה לגופו של עניין). כמו כן, מי שסבור שדיבור על אוטונומיה אישית הוא פוסט-מודרני, כנראה אינו מכיר את מסתו של קנט על "תשובה לשאלה: נאורות מהי?", אחד המסמכים המכוננים של עולם המחשבה המודרני.

מה שאלהו שי רואה כעמדות פוסט-מודרנית הם דיבורים מוכרים מן האגף הליברלי (מבחינה דתית, לא מבחינת הפוליטיקה הישראלית) של האורתודוקסיה המודרנית. לומר שאנשים כמו (יש להוסיף רב ו/או ד"ר היכן שמתאים) צוריאל אדמונית, אפרים אלימלך אורבך או אליעזר ברקוביץ, הם "פוסט-מודרניים" היא טענה המרוקנת את מושג הפוסט-מודרניזם מכל משמעות. לא אופתע אם בדיקת כתביהם של הפרופסורים אליעזר שבייד ושלום רוזנברג, אויבים מושבעים של הפוסט-מודרניות, גם תעלה אלמנטים שיזכו אותם ב"מיתוג" כזה.

כדאי לנהל את מלחמתה של תורה בלי תיוגים שטחיים. כשם שעצם ה"פוסט-מודרניזם" הפך לאופנה רדודה בחוגים מסוימים, כך מציאתה מתחת לכל עץ רענן איננה מוסיפה לאיכות הדיון במקומותינו.

1 **הערת המערכת:** מאמרו המקורי של אליהו שי הביא דוגמא מחוקר נוסף, אלא שבשל חוסר מקום נותר רק חלקו העיקרי של המאמר, שעסק במאמרו של שגיא.

2 **הערת המערכת:** בנושא זה עסק מאמרו של הרב יובל שרלו, 'צהר' לג.